

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:796]:[613/614:17.022]

КОГНІТИВНО-ЗМІСТОВИЙ КРИТЕРІЙ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я

Танасійчук Юлія, викладач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0001-7772-1509

E-mail: Yliyatanasiychuk@ukr.net

На основі аналізу наукової літератури з питань структури готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я визначено зміст та структуру когнітивно-змістового критерію. Проаналізовано складові когнітивно-змістового критерію. Охарактеризовано місце когнітивно-змістового критерію в структурі готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я. Як структурні елементи в дослідженні розглядаються знання про здоров'я як професійну цінність.

Ключові слова: когнітивно-змістовий критерій, готовність, майбутні учителі, фізична культура, учні, ціннісне ставлення, власне здоров'я, здоровий спосіб життя.

COGNITIVE-CONTENT CRITERION OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS' READINESS TO FORM A VALUE ATTITUDE TO STUDENTS' OWN HEALTH

Tanasiichuk Yuliia, Lecturer at the Department of Medical and Biological Fundamentals of Physical Culture, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0001-7772-1509

E-mail: Yliyatanasiychuk@ukr.net

Based on the analysis of scientific literature on the structure of future physical education teachers' readiness to form a value attitude towards their own health, it is determined that the cognitive-content criterion in this structure is the basic one. The content of this criterion is represented by three main blocks of knowledge. Psychological and pedagogical knowledge determines the level of professional and pedagogical training of a future physical education teacher, which depends on his or her effectiveness in organizing the process of formation of students' value attitude towards their own health. Medical and biological knowledge provides a substantiation of the method of physical culture and health activity at school environment, allows a competent influence on the students' body. This unit includes knowledge of regularities of organization and carrying out of measures with health orientation at school, conditions of optimum dosing of physical activities on the basis of taking into account age and sexual characteristics of development, state of health and level of physical training of students. Technological knowledge allows the teacher to apply competently different methods of organization of recreational activities, taking into account the real functioning conditions of modern general secondary

education institutions.

As structural elements, health knowledge as a professional value, which is revealed through relevant ideas, is considered in the study. The following thoughts define: the idea of the value of health; the idea of keeping a healthy lifestyle; the idea of a person as a responsible subject towards own health.

The indicators of cognitive-content criterion include: professional and pedagogical knowledge (individual and public health, health as a pedagogical problem; forms, methods, means of self-diagnosis, preservation, enhancement of health, systematicity, stability, scientific capacity; ability to defend own beliefs, ideals, awareness of the social importance of health, the desire to seek information independently in the field of health preservation, the ability to find non-standard forms, methods, creative solutions to health problems; professional health and ways of its preserving; health preservation technologies; system of health preservation activity of educational institution), focused on health preservation of children in the course of educational activity, erudition in questions of healthy lifestyle education, possession of information, knowledge about methodological principles of health preservation at school, their essence and specifics, features of application, etc., the ability to make decisions and to use techniques for solving non-standard situations and tasks.

Keywords: cognitive-content criterion, readiness, future teachers, physical education, students, value attitude, own health, healthy lifestyle.

Як і будь-яка багаторівнева категорія, готовність майбутніх учителів фізичної культури до формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я має свою структуру. При її розкритті виходимо з того, що структура (від лат. Structure – будова, пристрій, зв'язок) – це взаємозв'язок або стійкий зв'язок між елементами системи, що забезпечують її цілісність при різних зовнішніх і внутрішніх змінах.

Як вважає М. Козуб, структура характеризує те, що залишається відносно незмінним, стійким при різних перетвореннях системи [14, с. 74].

Як зазначає С. Давидова, очевидно, що в системі професійної готовності передбачається взаємозв'язок всіх складових її компонентів [6, с. 78].

Найбільші труднощі викликало питання визначення складників структури, критеріїв і показників, які у нашому дослідженні виступають провідними елементами структури готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я.

Мета статті: розкрити сутність когнітивно-змістового критерію та його місце у структурі готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я.

Методи дослідження – *теоретичні* – аналіз наукових джерел із проблеми дослідження, що дало змогу розкрити сутність та структуру когнітивно-змістового критерію готовності майбутнього вчителя фізичної культури до здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

Осмислення поглядів вчених (Т. Белінська [2], Д. Бермудес [3], О. Гришина [5], С. Давидова [6], Л. Єлісеєва [7], Є. Жуковський [8], Л. Іванова [9], Г. Іванова [10], Л. Ідіатулліна [11], І. Кенсицька [12], Н. Козак [13], М. Козуб [14], С. Крошка [15], В. Лобачев [16], Л. Малоросшило [17], Г. Миргородська [18], Л. Никифорова [19], О. Пашин [21], Н. Попова [22], Н. Свірщук [23], Н. Степанченко [25], Н. Урум [26]) щодо виокремлення ними структурних критеріїв готовності дозволяє виділити спільне та відмінне у поглядах учених щодо структури цього поняття. Спільним є те, що практично всі вчені (можливо, по-різному називаючи той чи інший компонент готовності) виділяють такі її критерії: знання або теоретичний критерій; відношення або психологічний критерій готовності; вміння або практичний критерій готовності.

Відмінність, головним чином, полягає у виділенні вченими кількості критеріїв готовності суб'єкта до діяльності. Така відмінність, з нашого погляду, пояснюється, по-перше, теоретичними позиціями вчених; по-друге, предметом їх дослідження.

Отже, всі вищезазначені підструктури є компонентами цілісної системи – здоров'я. Кожна підструктура не просто сума окремих елементів (конкретних уявлень людини про здоров'я, конкретного ставлення людини до об'єктів, явищ і стратегій ЗСЖ, конкретних дій в сфері здоров'я), а взаємопов'язана багатовимірною системою, яка інтегрована в загальну систему уявлень, відносин, дій, поведінки і прагне до стану внутрішньої узгодженості стійкості і несуперечності.

У всіх концепціях однозначно представлений інформаційний компонент (когнітивний), що відображає категорію «знання», в структурі яких містяться знання про призначення здоров'язбережувальної діяльності, про цілі їх використання, про суть поняття «здоров'я», «здоровий спосіб життя», «здоров'язбережувальна діяльність».

Отже, базовим критерієм готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності обрано когнітивно-змістовий.

Розвиток когнітивної сфери особистості М. Сентизова розглядає в контексті розвитку пізнавальних психічних процесів (відчуття, сприйняття, уявлення, пам'ять, уява, мислення і мова), інтелектуальної сфери людини через когнітивні процеси [24, с. 43].

Когнітивний складник цього критерію, на думку В. Лобачева, характеризує рівень змін в мотивації і спрямованості пізнавальної активності майбутніх педагогів, яка проявляються в прагненні отримувати та переробляти інформацію про здоров'язбереження [16, с. 43].

Завдяки когнітивно-змістовому критерію майбутній педагог фізичної культури отримує можливість сприйняття основних ідей, укладених у тому чи іншому джерелі інформації, їх подальшому використанні; аналізу отриманої інформації, порівнянні її з раніше відомою.

Аксіологічна складова когнітивного складника характеризується вміннями педагога оцінювати і контролювати власну діяльність, формулювати й аргументувати оцінку різної інформації; а також переконаннями, які організують і спрямовують пізнавальну та практичну діяльність особистості. Цей складник визначає оцінне ставлення, інтерес, спонукання до оволодіння інформацією і пошукових вмінь, прагнень використовувати можливості різних джерел інформації про здоров'язбереження суб'єктів освітнього процесу [16, с. 45].

При реалізації програми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я необхідно орієнтуватися не на передачу власне знань, а на формування відповідних уявлень і понять. Для цього передана інформація повинна: спростовувати або підтверджувати наявні у людини уявлення про здоров'я і способи його збереження; впливати на наявне у людини ставлення до здоров'я та здорового способу життя; впливати на вже існуючу у людини систему стратегій і технологій в сфері здорового способу життя.

Іншими словами, лише та інформація про здоров'я стає особистісним надбанням людини, засвоюється у вигляді уявлень і понять ЗСЖ, яка має безпосереднє відношення до її власного життя.

У фізичній культурі з когнітивного погляду інформація представлена подвійною

природою: по-перше – теоретичними відомостями, уявленнями, поняттями (в навчальному предметі «Фізична культура» у вигляді дидактично обґрунтованої системи фактів, понять, принципів, якими володіє теорія фізичної культури); по-друге – руховим досвідом – м'язево-суглобовими відчуттями, м'язевою пам'яттю (надбання кожної людини, яке вона набуває в процесі навчання і може використовувати в процесі свого фізичного вдосконалення або для досягнення інших цілей).

Змістовий складник когнітивно-змістового критерію забезпечується збагаченням майбутнього вчителя фізичної культури знаннями, що розкривають уявлення про фізично-оздоровчі засоби, зміст фізкультурної діяльності, способи її використання в життєдіяльності і у формування здорового способу життя учнів.

Змістові основи цього критерію готовності включають:

– професійні знання, які визначаються сукупністю психолого-педагогічних, медико-біологічних і технологічних знань [1, с. 61];

– єдність психолого-педагогічного, біолого-медико-гігієнічного і фізкультурно-спортивного знання, що припускає інтеграцію методологічних, теоретичних і методичних знань, необхідних майбутньому вчителю для здійснення здоров'язбережувальної діяльності [7, с. 66; 14, с. 64];

– до групи спеціальних знань відносяться знання про теорію та методику фізичного виховання, про те, як потрібно планувати, здійснювати удосконалювати педагогічну дійсність відповідно до цілей цілісного процесу формування фізичної культури особистості, поставленими суспільством, і конкретними умовами, в яких протікає процес виховання фізичної культури особистості [27, с. 137];

– до знань про теорію та методику організації здоров'язбережувального освітнього середовища відноситься знання: про основні поняття здоров'язбережувальної педагогіки (здоров'я, здоровий спосіб життя, здоров'язбережувальні технології); про фізичне, психічне, духовне та соціальне здоров'я та про чинники, які впливають на його формування; класифікації здоров'язбережувальних технологій; анатомо-фізіологічні особливості учнів різного віку; сучасні системи оздоровлення учнів; концепції формування здорового способу життя школярів; методику й організацію здоров'язбережувального освітнього середовища загальноосвітньої школи [20, с. 82].

Отже, зміст цього критерію представлено трьома основними блоками.

Психолого-педагогічні знання визначають рівень професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури, від якої залежить його результативність в організації процесу формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я.

Медико-біологічні знання забезпечують обґрунтування методики фізкультурно-оздоровчої діяльності в умовах школи, дозволяють грамотно впливати на організм учнів. Цей блок включає знання закономірностей організації і проведення заходів з оздоровчою спрямованістю в школі, умов оптимального дозування навантаження на основі врахування вікових і статевих особливостей розвитку, стану здоров'я та рівня фізичної підготовленості учнів.

Технологічні знання дозволяють учителю грамотно застосовувати різні методики організації оздоровчих заходів з урахуванням реальних умов функціонування сучасних закладів загальної середньої освіти.

Як структурні елементи в дослідженні розглядаються знання про здоров'я як

професійну цінність, які розкриваються через відповідні ідеї. Такими ідеями є: ідея цінності здоров'я; ідея ведення здорового способу життя; ідея людини як відповідального суб'єкта за власне здоров'я.

Ідея цінності здоров'я характеризується як гармонійне поєднання фізичного, духовного і соціального благополуччя і розкривається через категорії «фізичні якості», «статура», «здоров'я» і «норма». У контексті цієї ідеї розкривається шанобливе ставлення до здоров'я, здатність забезпечити індивідуальну профілактику порушень здоров'я, свідомо орієнтація на здоров'я різних форм життєдіяльності, усвідомлення необхідності збереження та поліпшення для тривалого активного життя, на формування і зміцнення власного здоров'я і тим самим ставлення до нього як соціальної цінності. Тому найбільш повно визначити якість здоров'я можна тільки з урахуванням способу життя, поведінки і діяльності особистості.

Ідея ведення здорового способу життя – це індивідуальна система поведінки людини, спрямована на досягнення повного фізичного, психічного, соціального та професійного благополуччя, що базується на категоріях: «уклад життя», «режим праці і відпочинку», «культура міжособистісного спілкування», «профілактика шкідливих звичок». У контексті цієї ідеї розкривається значуще ставлення особистості до здорового способу життя, розуміння необхідності орієнтації на здоровий спосіб життя як професійну цінність, свідомий вибір студентом – ведення здорового способу.

Ідея людини як відповідального суб'єкта за власне здоров'я розкривається через категорію «відповідальність». Відповідальний суб'єкт шляхом активної самозміни формує свій спосіб життя в будь-якій професійній діяльності. Одночасно з цим в структуру особистості включаються ідеали, норми, що відображають професійну цінність здорового способу життя. Вони присвоюються студентом, стають його власними ідеями, цінностями і нормами його самосвідомості, поведінки. У своїй діяльності він керується принципами розумного підходу до здоров'я в повсякденному житті, виступає носієм ідей здорового способу життя. Крім того, відповідальний суб'єкт розуміє значимість цінності здорового способу життя перед майбутнім поколінням. У контексті даної ідеї розкривається ставлення у студента до здорового способу життя як професійної цінності.

У визначенні об'єкта вимірювання знань слід, перш за все, позначити їх межі. Вони можуть бути визначені в межах навчального предмета або системи навчальних курсів. Мабуть, доцільним буде вибір інформаційних меж знань в системі навчальних дисциплін.

Іншим суттєвим аспектом концептуального підходу до оцінювання знань є вибір їх типу: методологічні, загальні і професійні знання. Оскільки в професійних знаннях виявляються і методологічні і загальні, мабуть, є сенс зосередити увагу на оцінюванні професійних знань.

Професійні знання припускають наявність здоров'язбережувальної компетентності, під якою Н. Попова розуміє такий результат навчально-виховної роботи зі школярами, який виражає їх здатність вести здоровий спосіб життя, знати і розуміти небезпеку шкідливих звичок, значимість використання правил особистої гігієни, фізичної культури, здорового способу життя [22, с. 72].

Н. Грицай здоров'язбережувальну компетентність розглядає як комплекс знань, умінь, ставлень та цінностей, спрямованостей на збереження, зміцнення та формування

здоров'я у всіх сферах життєдіяльності людини [4, с. 83].

У нашій роботі розглядаємо здоров'язбережувальну компетентність як здатність/готовність мобілізувати мотивацію, систему знань, умінь до здоров'язбереження, особистісних якостей, необхідних для формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я.

У структуру здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів фізичної культури В. Філанковський пропонує включити знання: аксіом десмоєкології, ноосферних норм поведінки людей Землі, а також подвійної спіралі життя, здоров'я і базових потреб; структури і змісту сутності поняття «здоров'я» і «здоров'язбережувального способу життя»; впливу алкоголю, нікотину та психоактивних речовин на здоров'я людини; впливу харчування на психофізіологічний стан організму; знань і умінь оцінювати стан власного здоров'я та оточуючих людей тощо [27, с. 57].

Вищезазначене сприяло групуванню складових здоров'язбережувальної компетентності (за ознакою більшої кількості відповідних ознак): фізіологічні (безпека), соціально-психологічні, гносеологічні (пізнання), акмеологічні (визнання, естетичні, самоактуалізація), здоров'язбережувальні, що відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Складові здоров'язбережувальної компетентності

Група компетентностей	Компоненти базових потреб, потенційно дестабілізуючі здоров'я	Сутність відповідної компетентності
1. Фізіологічні, потреба у безпеці	ставлення до життя, до харчування, алкоголю, паління, фізичного розвитку, психоактивних засобів	знання законів збалансованого харчування, знання законів фізичного розвитку і 12 правил ЗСЖ, знання меж споживання алкоголю і куріння, вивчення власного способу життя, вміння проводити самооцінку фізичного розвитку
2. Соціально-психологічні	ставлення до загальнолюдських цінностей, навколишнього середовища та норм поведінки людей, ставлення до страху і власного тривожного стану	знання норм поведінки людей, вміння «любити себе», знання позитивних і негативних сторін страху і володіння методиками виховання стресостійкості
3. Гносеологічні	сучасне розуміння сутності здоров'я, ставлення до освіченості і холистичність освітнього середовища, ставлення до фізичного розвитку, способу життя	знання теорії здоров'я здорової людини на трьох рівнях, знання рівнів мобілізації адаптаційних резервів організму, вміння проводити самооцінку фізичного розвитку, знання закономірностей розвитку уваги, інтелекту, пам'яті, уяви
4. Акмеологічні	ставлення до штучної краси, ставлення до популярності, слави, досягнень у спорті, мистецтві	знання законів збереження здоров'я і ознак мудрості людини, знання меж втручання в будову тіла естетичної медицини (анаболічні стероїди, допінги)
5. Здоров'язбережувальні	ставлення до власного здоров'я	знання законів «єдності і боротьби протилежностей» і «переходу кількісних змін в якісні», знання і застосування «закону подвійної рівноваги необхідності і достатності в задоволенні всіх базових потреб»

Відносним показником повноти знань є їх прояв у всьому наборі тестових завдань відповідно до навчальних дисциплін. Відносним показником глибини знань є їх рівень, який диференціюється на рівень відтворення, адаптації та моделювання.

Таким чином, у виборі об'єкта оцінювання по відношенню до знань майбутнього вчителя фізичної культури виділяються ознаки їх повноти та рівня, що визначаються з навчальних дисциплін.

Під повнотою знань Л. Єлисеєва розуміє наявність у свідомості людини істотних ознак, необхідних для обов'язкового засвоєння. Системність знань характеризує наявність у свідомості людини структурних зв'язків або будови зв'язків всередині будь-якої наукової теорії. Показник повноти та системності знань враховує не тільки сформовані способи та стереотипи фізкультурно-оздоровчої роботи, а й можливості їх перетворення, виходячи з особистісних властивостей суб'єкта та реальних умов об'єктивного характеру. Повнота засвоєння умінь є ступенем їх засвоєння, доцільність умінь передбачає їх відповідність змісту, сутності і особливостей використання засобів оздоровлення у роботі з учнями загальноосвітньої школи [7, с. 74].

До показників когнітивно-змістового критерію віднесено: професійно-педагогічні знання (індивідуальне і громадське здоров'я, здоров'я як педагогічна проблема; форми, способи, засоби самодіагностики, збереження, зміцнення здоров'я, їх системність, стійкість, науковість; вміння відстоювати свої переконання, погляди ідеали; усвідомлення соціальної значущості здоров'я; прагнення до самостійного пошуку інформації з проблеми здоров'язбереження; здатність знаходити нестандартні форми, способи, творчого вирішення проблем здоров'язбереження; професійне здоров'я та шляхи його збереження; закономірності вікового розвитку дітей; здоров'язбережувальні технології; система здоров'язбережувальної діяльності освітнього закладу), орієнтовані на здоров'язбереження дітей в процесі освітньої діяльності, ерудованість у питаннях виховання здорового способу життя, володіння інформацією, знаннями про методологічні засади здоров'язбереження в школі, їх сутність і специфіку, особливості застосування та ін., здатність до прийняття рішень і умінь використовувати прийоми вирішення нестандартних ситуацій та завдань.

На основі аналізу наукової літератури з питань структури готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я визначено, що когнітивно-змістовий критерій у цій структурі є базовим. Зміст цього критерію представлено трьома основними блоками знань. Психолого-педагогічні знання визначають рівень професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури, від якої залежить його результативність в організації процесу формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я. Медико-біологічні знання забезпечують обґрунтування методики фізкультурно-оздоровчої діяльності в умовах школи, дозволяють грамотно впливати на організм учнів. Цей блок включає знання закономірностей організації і проведення заходів з оздоровчою спрямованістю в школі, умов оптимального дозування навантаження на основі врахування вікових та статевих особливостей розвитку, стану здоров'я і рівня фізичної підготовленості учнів. Технологічні знання дозволяють вчителю грамотно застосовувати різні методики організації оздоровчих заходів з урахуванням реальних умов функціонування сучасних закладів загальної середньої освіти.

Як структурні елементи в дослідженні розглядаються знання про здоров'я як професійну цінність, які розкриваються через відповідні ідеї. Такими ідеями визначено: ідея цінності здоров'я; ідея ведення здорового способу життя; ідея людини як відповідального суб'єкта за власне здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байкалова Л. В. Подготовка учителя физической культуры к формированию здорового образа жизни школьников средствами подвижных и спортивных игр: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Барнаул, 2004. 194 с.
2. Белинская Т. В. Психологические составляющие развития ценностного отношения к здоровью у студентов педагогического вуза: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Калуга, 2005. 174 с.
3. Бермудес Д. Обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. № 7. С. 26–36.
4. Грицай Н. Б., Підготовка майбутніх учителів біології до формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів основної школи. *Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи*: матеріали III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Полтава, 9 лист. 2017 р.). Полтава: ПолтНТУ ім. Юрія Кондратюка, 2017. С. 81–84.
5. Гришина Е. П. Формирование готовности будущего учителя физической культуры к созданию и реализации здоровьесберегающих образовательных технологий: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Самара, 2005. 231 с.
6. Давыдова С. А. Профессиональная подготовка будущих учителей физической культуры к формированию здоровьесберегающей стратегии обучающихся: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Махачкала, 2017. 211 с.
7. Елисеева Л. А. Подготовка учителя физической культуры к использованию нетрадиционных средств оздоровления учащихся на уроках и во внеурочное время: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Барнаул, 2005. 209 с.
8. Жуковський С. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2013. № 1. С. 39–42.
9. Иванова Л. І. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленнями у стані здоров'я: теорія та методика: монографія. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 600 с.
10. Иванова Г. І. Характеристика поняття та компонентів культури здоров'я майбутніх вчителів. *Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи*: матеріали III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Полтава, 9 лист. 2017 р.). Полтава: ПолтНТУ ім. Юрія Кондратюка, 2017. С. 111–113.
11. Идиатуллина Л. Е. Становление профессиональной позиции педагога в воспитании ценностного отношения к здоровью подростков в образовательном учреждении: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Челябинск, 2009. 220 с.
12. Кенсичька І. Модель формування цінностей здорового способу життя студентів у процесі фізичного виховання. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2017. № 4. С. 69–76.
13. Козак Н. Г. Здоров'язберігаюче виховання підлітків основної школи в навчально-виховному процесі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Полтава, 2016. 240 с.
14. Козуб М. В. Формирование профессиональной готовности будущих учителей физической культуры к осуществлению здоровьесберегающей деятельности в школе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Елец, 2007. 223 с.
15. Крошка С. А., Борисенко Л. Л., Ершов С. І. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до впровадження здоров'язбережувальних технологій на уроках. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2014. Вип. LXIX. С. 205–212.
16. Лобачев В. В. Формирование здоровьесберегающей компетенции в профессиональной подготовке будущего педагога физической культуры: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01; 13.00.08. Воронеж, 2006. 210 с.

17. Малоросшило Л. Н. Формирование готовности студентов вузов физкультурно-спортивного профиля к здоровьесбережению учащихся: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Челябинск, 2004. 171 с.
18. Миргородська Г. М. Формування культури здоров'я у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю в процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 250 с.
19. Никифорова Л. А. Формування професійної культури майбутніх учителів фізичного виховання в процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2017. 26 с.
20. Остапенко Г. О., Циганок О. В., Жестков С. Г. Структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального навчально-виховного середовища загальноосвітньої школи. *Вісник Запорізького національного університету. Серія: Фізичне виховання та спорт*. 2012. № 1. С. 78–85.
21. Пашин А. А. Формирование ценностного отношения к здоровью в физическом воспитании учащейся молодежи: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Москва, 2011. 413 с.
22. Попова Н. Г. Формирование ценностного отношения учащихся к здоровому образу жизни в образовательном процессе современной школы: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Великий Новгород, 2015. 253 с.
23. Свірщук Н. С. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2013. 23 с.
24. Сентизова М. И. Педагогическое обеспечение подготовки будущих учителей к здоровьесберегающей деятельности: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Якутск, 2008. 178 с.
25. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2017. 629 с.
26. Урум Н. С. Підготовка майбутніх вчителів до забезпечення здорового способу життя молодших школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2008. 21 с.
27. Филанковский В. В. Теория и практика формирования профессиональной готовности учителя физической культуры: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01; 13.00.04. Ставрополь, 2000. 459 с.

REFERENCES

1. Bajkalova, L. V. (2004). Podgotovka uchitelja fizicheskoj kul'tury k formirovaniju zdorovogo obraza zhizni shkol'nikov sredstvami podvizhnyh i sportivnyh igr. *Candidate's thesis*. Barnaul [in Russian].
2. Belinskaja, T. V. (2005). Psihologicheskie sostavljajushhie razvitija cennostnogo otnoshenija k zdorov'ju u studentov pedagogicheskogo vuza. *Candidate's thesis*. Kaluga [in Russian].
3. Bermudes, D. (2017). Obgruntuvannia modeli pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do realizatsii variatyvnykh moduliv u protsesi profesiinoi diialnosti. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 7, 26–36 [in Ukrainian].
4. Hrytsai, N. B. (2017). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv biolohii do formuvannia zdorov'iazberezhuvalnoi kompetentnosti v uchniv osnovnoi shkoly. *Fizychna rehabilitatsiia ta zdorov'iazberezhuvalni tekhnolohii: realii i perspektyvy: proceedings of the 3rd All-Ukrainian Conference*. Poltava, 81–84 [in Ukrainian].
5. Grishina, E. P. (2005). Formirovanie gotovnosti budushhego uchitelja fizicheskoj kul'tury k sozdaniyu i realizatsii zdorov'esberegajushhih obrazovatel'nyh tehnologij. *Candidate's thesis*. Samara. [in Russian].
6. Davydova, S. A. (2017). Professional'naja podgotovka budushhih uchitelej fizicheskoj kul'tury k formirovaniju zdorov'esberegajushhej strategii obuchajushhihsja. *Candidate's thesis*. Mahachkala [in Russian].
7. Eliseeva, L. A. (2005). Podgotovka uchitelja fizicheskoj kul'tury k ispol'zovaniju netradicionnyh sredstv ozdorovlenija uchashhihsja na urokah i vo vneurochnoe vremja. *Candidate's thesis*. Barnaul [in Russian].
8. Zhukovskiy, Ye. (2013). Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii samostiinoi fizkulturno-ozdorovchoi diialnosti shkoliariv. *Fizychni vykhovannia, sport i kultura zdorov'ia u suchasnomu suspilstvi*, 1, 39–42 [in Ukrainian].
9. Ivanova, L. I. (2013). Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do roboty z uchniamy z vidkhyleniamy u stani zdorov'ia: teoriia ta metodyka. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
10. Ivanova, H. I. (2017). Kharakterystyka poniattia ta komponentiv kultury zdorov'ia maibutnikh vchyteliv. *Fizychna rehabilitatsiia ta zdorov'iazberezhuvalni tekhnolohii: realii i perspektyvy: proceedings of the 3rd All-Ukrainian Conference*. Poltava: PoltNTU im. Yurii Kondratiuka, 111–113 [in Ukrainian].

11. Idiatullina, L. E. (2009). Stanovlenie professional'noj pozicii pedagoga v vospitanii cennostnogo otnosheniya k zdorov'ju podrostkov v obrazovatel'nom uchrezhdenii. *Candidate's thesis*. Cheljabinsk [in Russian].
12. Kentsytska, I. (2017). Model formuvannia tsinnosti zdorovoho sposobu zhyttia studentiv u protsesi fizychnoho vykhovannia. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*, 4, 69–76 [in Ukrainian].
13. Kozak, N. H. (2016). Zdorov'iazberihaiuche vykhovannia pidlitkiv osnovnoi shkoly v navchalno-vykhovnomu protsesi. *Candidate's thesis*. Poltava [in Ukrainian].
14. Kozub, M. V. (2007). Formirovanie professional'noj gotovnosti budushhih uchitelej fizicheskoy kul'tury k osushhestvleniju zdorov'esberegajushhej dejatel'nosti v shkole. *Candidate's thesis*. Elec [in Russian].
15. Kroshka, S. A., Borysenko L. L., Yershov S. I. (2014). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do vprovadzhennia zdorov'iazberezhuvalnykh tekhnolohii na urokakh. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu, issue LXIX*, 205–212 [in Ukrainian].
16. Lobachev, V. V. (2006). Formirovanie zdorov'esbersgajushhej kompetencii v professional'noj podgotovke budushhego pedagoga fizicheskoy kul'tury. *Candidate's thesis*. Voronezh [in Russian].
17. Maloroshvilo, L. N. (2004). Formirovanie gotovnosti studentov vuzov fizkul'turno-sportivnogo profilja k zdorov'esberezheniju uchashhihsja. *Candidate's thesis*. Cheljabinsk [in Russian].
18. Myrhorodska, H. M. (2017). Formuvannia kultury zdorov'ia u maibutnikh kvalifikovanykh robitnykiv budivelnogo profilu v protsesi profesiinoy pidhotovky. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
19. Nykyforova, L. A. (2017). Formuvannia profesiinoy kultury maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia v protsesi fakhovoy pidhotovky. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
20. Ostapenko, H. O., Tsyhanok, O. V., Zhestkov, S. H. (2012). Strukturni komponenty hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii zdorov'iazberezhuvalnoho navchalno-vykhovnoho sere dovyscha zahalnoosvitnoi shkoly. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Fizychno vykhovannia ta sport*, 1, 78–85 [in Ukrainian].
21. Pashin, A. A. (2011). Formirovanie cennostnogo otnosheniya k zdorov'ju v fizicheskom vospitanii uchashhejsja molodezhi. *Doctor's thesis*. Moskva [in Russian].
22. Popova, N. G. (2015). Formirovanie cennostnogo otnosheniya uchashhihsja k zdorovomu obrazu zhizni v obrazovatel'nom processe sovremennoj shkoly. *Candidate's thesis*. Velikij Novgorod [in Russian].
23. Svirshchuk, N. S. (2013). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do fizkulturno-rekreatsiinoi roboty v shkoli. *Candidate's thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].
24. Sentizova, M. I. (2008). Pedagogicheskoe obespechenie podgotovki budushhih uchitelej k zdorov'esberegajushhej dejatel'nosti. *Candidate's thesis*. Jakutsk [in Russian].
25. Stepanchenko, N. I. (2017). Systema profesiinoy pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia u vyshchykh navchalnykh zakladakh. *Doctor's thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].
26. Urum, N. S. (2008). Pidhotovka maibutnikh vchyteliv do zabezpechennia zdorovoho sposobu zhyttia molodshykh shkolariv. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
27. Filankovskij, V. V. (2000). Teoriya i praktika formirovanija professional'noj gotovnosti uchitelja fizicheskoy kul'tury. *Doctor's thesis*. Stavropol' [in Russian].